dat hij den mensch voor het terugvallen uit den genadestaat verantwoordelijk stelt. Maar daarom maakt hij de bekeering niet van den menschelijken wil afhankelijk, daar hij nog geheel de praedestinatie laat gelden. In een brief aan Brenz van 30 Sept. 1531 heeft hij uitdrukkelijk verklaard, dat hij de praedestinatie in het stuk van de zaliging van den mensch overal tusschen de regels door te lezen geeft, en dat hij er alleen niet over spreekt omdat deze leer zoo gecompliceerd is. Daarom is ook art. 5 der Augustana praedestinatiaansch op te vatten. Wat de algemeene voorbeschikking betreft, wil Melanchthon er niet van weten, dat God oorzaak van de zonde zijn zijn. Maar ook houdt de Reformator het er voor dat de laatste grond voor de zonde is de onttrekking van den Geest Gods. In de tweede periode van zijn leven is dus Melanchthon niet tot het Synergisme, of tot de medewerking van den mensch bij de werking der genade Gods, overgegaan.

In de laatste periode is Melanchthon echter synergist geworden. Maar hoe hebben wij dit te beschouwen? Hij heeft zijn leer der zonde niet verzwakt. Hij stelt geen geestelijke affecten in den natuurlijken mensch. De zedelijkheid die ook bij natuurlijke menschen aangetroffen wordt, is, wat de hoedanigheid betreft, van die van wedergeborenen onderscheiden. Daarin verandert de lof dien hij brengt aan de deugd der antieke heidenen, niets. Maar wel gaat de Aristotelische psychologie invloed uitoefenen op zijne leer van de bekeering. Heeft Melanchthon 1. geleerd dat God den zondaar geestelijke affecten geschonken heeft en 2. deze geestelijke krachten laten heerschen over het vleesch, zoo is het eerste punt blijven staan, maar het tweede veranderd, als bij de bekeering de vrije wil in werking treedt en over het overheerschen der geestelijke of der natuurlijke affecten beslist. Door het schenken der nieuwere genegenheden, wordt de wil uit hare traagheid wakker geschud en tot de beslissing in den strijd der affecten genoopt. Daardoor is de vrije wil, de *facultas sese applicandi ad gratiam* (het vermogen om zich tot de genade toe te keeren), uitgesproken.

Volgens Fischer is daardoor Melanchthon geen bestrijder der praedestinatie geworden; want het zijn uitverkorenen aan wie de nieuwe genegenheden geschonken worden. Tenslotte beweert hij, dat Melanchthon's opvatting van de bekeering steeds monergistisch praedestinatiaansch geweest is.

De slotsom waartoe de schrijver komt, kunnen wij niet onderschrijven. Wij houden het er voor dat Melanchton synergist werd. Wij achten het echter een levensteeken dat de licenciaat Fischer een werk heeft geleverd, waaruit blijkt dat men in Evangelische kringen van Duitschland weer gaat gevoelen voor den geestelijken arbeid der Reformatoren.

Frankrijk. Een deur geopend voor de Reformatie der Geref. Kerk?

Gelijk wij reeds mededeelden, heeft in den kring der Fransche Protestanten het denkbeeld gezegevierd, dat allen die van Protestantschen of Gereformeerden oorsprong zijn, in één kerkverband behooren vereenigd te blijven, gelijk dit het geval was toen de kerk nog met den band van het concordaat aan den staat verbonden was. De meeste zich noemende orthodoxen waren het in dezen met de meeste liberalen eens. Er zullen wel liberalen gevonden worden die niet met het geknoei hunner geestverwanten en met dat der orthodoxen of evangelischen kunnen mededoen die verklaren dat de Geloofsverklaring van 1872 van kracht is, en toch ook niet weer van kracht is als accoord van kerkelijke gemeenschap.

Tot onze vreugd is nu een derde groep opgetreden. Den 12den Juli kwamen ongeveer 30 predikanten samen, die verklaarden dat zij zich in geen der twee kerkelijke organisatiën die gevormd worden of die in wording zijn, kunnen vinden. Zij willen en zullen ook niet de kerk van het centrum of van de middenpartij zijn. Zij zijn de eindelooze kerkrechtelijke debatten moede en hebben als parool aangenomen: wij willen niet toetreden"; namelijk tot een der twee kerken. In een schrijven aan al de Gereformeerde gemeenten van het land, formuleeren zij eene geloofsbelijdenis en bezweren zij de gemeenten, de oude partijhaat en partijnamen te laten varen en zich slechts Christelijke protestanten of Gereformeerde protestanten te noemen. In October zal men in een vergadering de vereeniging der Gereformeerden kerken van Frankrijk zoeken te verkrijgen.

Dat wij ons hierin verheugen, behoeft geen betoog. Wij hopen slechts één zaak: Als de vergadering in October saamkomt zouden wij liefst zien, dat op den voorgrond gesteld werd dat men niet anders wilde zijn als de voortzetting van de oude Gereformeerde kerk van Frankrijk. Zal men dit niet alleen in naam, maar inderdaad zijn, dan behoort men de oude banier, waaronder de Hugenooten streden, weder omhoog te heffen; dat is, de Confessie van La Rochelle als accoord voor kerkelijke gemeenschap.

De quaestie der Zondagsrust is een groote schrede nader tot haar oplossing gebracht, doordat den 10den Juli l.l. door de Kamer van Afgevaardigden een wet werd aangenomen, waarbij in het eerste artikel verboden wordt, iemand, in welke zaak of industrie dan ook, langer dan zes dagen achtereen aan het werk te houden. De wekelijksche rust moet 24 uren aan één stuk zijn en de Zondag behoort daarvoor genomen te worden. Er worden hiervoor wel vele uitzonderingen voor bijzondere betrekkingen toegestaan. Maar dit neemt niet weg, dat de Protestantsche „Fransche vereeniging voor Zondagsrust" en het algemeen „Volksverbond voor Zondagsrust", die al sedert jaren ijverig propaganda gemaakt hebben, zich kunnen verheugen in het resultaat dat bereikt werd. In Nederland zijn wij nog zoover niet!

WINCKEL.

Voor Kinderen.

DE COVENANTER.

XIV.

AFSCHEID.

„Is daar dan aanleiding toe?" vroeg Douglas, „Ruth wist mij er niets van te zeggen."

In korte woorden deelde Lennie mede wat gevaar er dreigde, en welk bezoek hij gisteren had gehad.

„Ge ziet," voegde hij er aan toe, „er is alle reden om te bedenken wat de Heiland zegt: Wanneer zij u in de eene stad vervolgen, vlied in de andere."

„De dagen worden al boozer," sprak Ralph droevig. „Komen de vrienden nog bij Skylle bijeen."

„Al lang niet meer. Broeder Skylle is net als gij, uit huis en hof verdreven."

„Maar hij had toch niet de wapenen opgenomen, zoo als ik."

O neen, maar Gierzon, de verdrukker, wist toch wel raad. Skylle had predikanten en vergaderingen bij zich aan huis ontvangen. Daarom werd hij in een hooge boete beslagen. Zijn vee en zijn huisraad moesten er voor verkocht, maar in dezen ellendigen tijd is er niemand die koopen kan. 't Bracht te weinig op en toen moest ook zijn huis er aan. Hij is nu doodarm."

Douglas keek Lennie ontsteld aan en sprak: „Hoe is het mogelijk, zou men vragen, dat de Heere God zulke dingen toelaat, die zijn zaak zoo groote schade doen. O het wordt mij soms zoo bang."

„Lieve vriend," antwoordde Lennie, „de Heere Jezus sprak eens tot Zijn volgers: Wat Ik doe, weet gij nu niet, maar gij zult het na dezen verstaan. Dat zegt Hij ook nog telkens weer tot ons. Ook ik begrijp niet, waarom de Satan zoo mag woeden tegen Gods volk. Pas weer zijn twee van onze vrienden Gillies en Bryce opgehangen, omdat zij de kerk der dwaling hebben verlaten. Twee vrouwen, die onze zaak voorstonden, heeft men verdronken. En zoo is er veel. Maar dit weet ik, God regeert, de Satan zal 't verliezen en God ten slotte de eer hebben."

't Werd nu tijd dat Lennie vertrok. Na eenig beraad werden de twee vrienden het eens, dat Douglas het best deed om heen te gaan, en wel zoodra mogelijk. Ze kwamen overeen, dat Ralph zich schuil zou houden, zooveel mogelijk tot over drie dagen. Intusschen zou Lennie een vriend van hem, ook een herder, die twee uur verder in een zeer afgelegen streek woonde, trachten te bewegen den vervolgde voor een poos schuilplaats te verleenen, tot iets beters was gevonden. Stemde de vriend hierin toe, dan zou Lennie den derden avond terugkomen, om Ralph naar zijn nieuwe woonplaats te geleiden. Daarna namen de vrienden afscheid, ieder met een angstig voorgevoel, en toch zich sterkend in den Heere, hun God.

Toen Lennie was vertrokken, bleef Ralph een poos onbewegelijk op de plek staan, waar hij hem de hand tot afscheid had gedrukt, en oogde den vriend na zoo lang hij kon. Daarna fluisterde hij: „Wanneer weêr? Ja, toch zeker ééns."

Een poos liep hij de grot op en neer, als iemand die overweegt hoe te handelen. Plotseling scheen zijn besluit genomen. Hij knielde neder, beval zich in een kort gebed in de hoede des Heeren aan, omgordde daarna zijn zwaard en stak ook het pistool bij zich.

Nog eens vóór hij de streek verliet, waar eens zijn bezitting had gelegen, vóór hij ver weg zwierf van vrouw en kinderen, — wie kon zeggen voor hoe lang? — wilde hij hen weder zien, even althans met hen spreken. 't Kon licht de laatste maal zijn. 't Was een gewaagd stuk, hij wist het. Maar in het hart van den Covenanter was innige liefde voor de zijnen, hartelijke dank voor al hun trouw. Hij zou het er op wagen, al had hij er met opzet niets aan Lennie van gezegd.

Voorzichtig zijn weg gaande, eigenlijk een langen omweg, ter wille van zijn veiligheid, bereikte Douglas het huisje of schuurtje, waar thans de zijnen verblijf hielden. Hij kende het wel, en toch trof hem de armoedigheid der schuilplaats van de vroegere bewoners van het mooie Carnessie. Toen hij binnentrad bemerkte hij dit nog meer. Een ruwe houten tafel, een paar bankjes en wat potten en pannen, veel meer was er niet te zien. Al het zijne was den Covenanter ontnomen, die den Koning der koningen meer had gehoorzaamd, dan den koning van Engeland. Vrienden, die echter zelf niet rijk waren, zorgden dat het gezin althans voor nijpend gebrek bewaard bleef.

't Was een hartelijk, roerend weerzien na zoo langen tijd van scheiding; want alleen Ruth had vader, zoo lang hij uit het huis was, nu en dan gezien. De kleine Peter was nog te jong om hem zelfs met zijn zusje uit te zenden en moeder had het op bepaald verlangen van haar man niet ondernomen, hem een bezoek te brengen. 't Zou te gevaarlijk geweest zijn.

Nu waren ze dan voor enkele oogenblikken bijeen, en zaten dicht naast elkaar neer, terwijl de tranen zoowel den man als de vrouw vaak het spreken belett'en. Ralph deelde zijn vrouw mee, dat hij van daar moest, en zij, hoe diep het haar ook bedroefde, begreep toch dat het zoo het best was. 't Gold hier kleiner kwaad lijden om grooter te mijden.

Maar meer spraken zij over de wegen des Heeren, hun nu zoo duister, en die toch, dat geloofden zij vast, of het door dood of leven ging tot heil Zijner kinderen zouden strekken. Het was droevig, zoo door de vijanden des Heeren vervolgd te worden, uit huis en hof te zijn verdreven nu voor goed wellicht gescheiden te worden; maar, gelijk Ralph zeide, „wij moeten door vele verdrukkingen ingaan in het koninkrijk Gods en als wij in de heilige stad komen, zal God alle tranen van de oogen Zijner kinderen afwasschen."

Lang kon het samenzijn niet duren. Ralph moest er een eind aan maken. Hij omhelsde allen, kuste hen, en toen haastig opstaande sprak hij:

„Wij worden gescheiden om des Heeren wil, maar wij blijven elkander liefhebben, voor elkaar bidden. Hier of ginds, God zal ons weder saambrengen."

En toen verwijderde hij zich, snel, zonder om te zien.

CORRESPONDENTIE.

Wij herinneren nog eens, dat vragen die ongeteekend zijn, niet worden beantwoord.

HOOGENBIRK.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Hoek-van Holland, R. J. Aalberts, te Wolvega. — Vlissingen A, H. J. Heida, te Iersekе. — Boornbergum, G. H. Dijkstra, te Gees (Dr.). — De Wilp, G. D. Scheepsma, cand. te Schettens. — Oud-Loosdrecht, J. van Haeringen, te Genderen. — Makkum, G. P. Oberman, te Voorst.

AANGENOMEN: Blokzijl, C. A. van Nood, cand. te Alphen a/d. Rijn. — Bedum B, Dr. J. Jansen, te Bolsward. — Zevenhuizen, F. W. Geerds, te Sellingen.

BEDANKT: Dinteloord, G. de Jager, te Bruinisse. — Westerlee, C. A. van Nood, cand. te Alphen a/d. Rijn. — Scherpenzeel, M. M. Horjus, te Brouwershaven. — Emlichheim, W. B. Renkema, te Rhijnsburg.

Nederlandsch Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Noordbroek, D. Buurma, te Tiel. — Donkerbroek en Haule, J. Steenmeijer, cand. te Utrecht. — Andijk, H de Jonge, te Peize. — Kesteren, Th. G. C. Rappard, te Bergambacht. — Nieuw-Beerta, C. Ph. F. Abbing, te Zweelo. — Hoornaar, G. Benes, te Hoog-Blokland. — Hasselt, W. van Sloten, te Kampen. — Minnertsga (toez.), H. Guittart, te Hindeloopen. — Zalt Bommel, Dr. A. Rutgers van der Loeff Az., te Beverwijk.

BEDANKT: Renesse c.a., F. Sinninghe Damsté, te Poortugaal. — Utrecht, Dr. J. R. Slotemaker de Bruine, te Nijmegen. — Dordrecht, F. F. J. van de Plassche, te Jaarsveld.

Advertentiën.

De Gemeente van 's Gravendeel leed Maandag jl. een zwaar verlies. Het behaagde God om onzen geliefden broeder Ouderling

CORNELIS BRAND,

plotseling tot Zich te nemen. Zondag jl. was hij nog tweemaal in de Kerk, 's avonds ging hij nog gezond naar bed, en om 1 uur was hij ontslapen in zijnen Heere.

Zijn heengaan wordt door ons diep betreurd, hoewel wij hem de ruste niet misgunnen. Zijn leven maakt voor een groot deel de historie van onze plaatselijke Kerk uit.

Nu is hij afgelost. Hij heeft den goeden strijd gestreden, en heeft den loop geëindigd. De Heere heeft veel door hem tot stand willen brengen. De gedachtenis aan dezen rechtvaardige zal blijven leven. De Heere trooste ons met dit verlies, en schenke ons, in zijne plaats vele andere getrouwe mannen terug.

Namens den Raad der Kerk te 's Gravendeel,
Ds. W. T. VAN DAM, *praeses h. t.*
A. VIJFWINKEL, *scriba h. t.*

's Gravendeel, 6 Aug. 1906.

Voor de vele bewijzen van deelneming wegens het overlijden van zijne geliefde Moeder ondervonden, betuigt de ondergeteekende zijnen hartelijken dank.

J. J. VAN OORDT VAN BUNSCHOTEN.
Velp, Juli 1906.

L. G. WEISZ & Co.,
Commissionairs in Effecten,
WESTERMARKT No. 21
AMSTERDAM.

Uni-bifocale BRILLEN GLAZEN
nieuwste vinding
voor **verafzien** en **lezen** te gelijk.
Uitsluitend bij
KAREL VAN BUREN,
Specialiteit
Brillen en Pincenez,
82 Rokin 82.

Nieuw | *Bij J. H. KOK te Kampen verscheen heden* | *Nieuw*
F. Bettex. Twijfel??
Uit het Duitsch vertaald door - - - -
Elisabeth Freystadt.
248 Pag. Prijs f 1.40. In stempelband f 1.90.
Nieuw | *Bij alle Boekh. voorhanden.* - - - | *Nieuw*

P. VORKINK EN JAC. PH. WORMSER.
ARCHITECTEN.
BUREAU VAN BIERKUNST.
LANGESTRAAT.
HOEK: RUITERSWEG.
TE HILVERSUM.

Bij J. H. KOK, te Kampen verschenen:
De Heerlijkheid des Heeren
Tien Leerredenen over Exod. 24, 32, 33, 34,
door
Ds. H. HOEKSTRA.
Prijs f 1.25. In Stempelband f 1.75.
Bij alle Boekh. voorhanden.

LEVENSVERZEKERING
de Nederlanden van 1845
BRAND- INBRAAK VERZEKERING
DEN HAAG (vroeger Zutphen). Directie HENNY.
KAPITAAL . . . . . f 4.000.000,00
RESERVEFONDS: ruim . . 1.900.000,00

Bij HÖVEKER & WORMSER, te Amsterdam, is ter perse:
De Leerrede uit te spreken door
Ds. W. H. GISPEN,
op 19 Augustus 1906,
ter gelegenheid van zijn 50-jarig jubileum als Dienaar des Woords.
Met nieuw portret van den Schrijver.
Prijs 30 Cents.

Wed. P. VAN EIJK & ZONEN,
DAMRAK 60 en DAM 13–15–17.
Bijkantoren: HILVERSUM, Langestraat.
HAARLEM, Kruisweg 69.
Koopen en verkoopen EFFECTEN en vreemde COUPONS. Wisselen Gouden en Zilveren MUNTEN en vreemde BANKNOTEN. Sluiten PROLONGATIEN en BELEENINGEN. Nemen gelden à DEPOSITO tot dagelijks vast te stellen rentekoers.

Vereeniging ter bevordering van Christelijke Lectuur.

Als eerste uitgave dezer Vereeniging voor 1906 is den leden toegezonden:
NIET VOOR KROON OF SCHEPTER,
door D. ALCOCK.
Schrijfster van DE SPAANSCHE BROEDERS.
Prijs ingenaaid f 3.25; in fraaien stempelband, geteekend door JAC. PH. WORMSER f 3.90.

De leden dezer Vereeniging betalen jaarlijks *f* 5.— en ontvangen daarvoor van elke in dat jaar verschijnende uitgave der Vereeniging een exemplaar gratis, tot een gezamenlijke waarde van minstens *f* 5.—. Van het hierboven genoemde werk, zoowel als van wat verder in den loop van 1906 zal worden uitgegeven, ontvangen de leden dus terstond na verschijning een gratis-exemplaar. Bovendien heeft ieder lid recht om in den loop van dit jaar uit den catalogus der Vereeniging ingenaaide boeken tot een bedrag van *f* 5.— ontbieden. Ieder lid betaalt dus *f* 5 — en ontvangt voor minstens *f* 10.— aan boeken.

Nieuwe geïllustreerde catalogus op aanvrage gratis.
Amsterdam—Pretoria. **HÖVEKER & WORMSER.**

Amsterdamsche Maatschappij van Levensverzekering,
gevestigd te
Amsterdam, Keizersgracht 547–549,
sluit alle Kapitaals-verzekeringen, Weduwe-pensioenen, Lijfrenten, enz.

EISMA & Co.
Noordeinde 20, den Haag.
Kassiers
en
Commissionairs in effecten.

Het keurig bewerkte proefschild van onzen steeds zoo gunstig aanbevolen Scheurkalender
BARNABAS
Prijs f 0.45,
met premieboekwerk
MACDUFF, „Druiven van Eskol"
Prijs f 0.90
is verzonden en de inteekening alom opengesteld.
Op plaatsen waar nog niet gewerkt wordt **solide Colporteurs gevraagd**, tegen hooge provisie, door de Uitgevers
OOSTERBAAN & LE COINTRE, te Goes.

WERKEN van Dr. A. KUYPER.

VIER UWE VIERDAGEN.
Nieuwe meditatiën voor de Christelijke feesten.
Ingenaaid *f* 1.90; in stempelband *f* 2.40.

Voor een Distel een Mirt.
Geestelijke overdenkingen bij den Heiligen Doop, het doen van belijdenis en het toegaan tot het Heilig Avondmaal.
VOLKSUITGAVE.
Prijs ingenaaid f 0.60; gebonden f 0.90.

DE ENGELEN GODS,
een boek in royaal formaat van ± 300 bladzijden.
Prijs f 2.50 ingenaaid; f 3.25 in fraaien stempelband.

Het werk van den Heiligen Geest.
DRIE DEELEN.
Ingenaaid f 7.50; geb. in één band f 8.90

Het Calvinisme.
Het Calvinisme en de Historie. — Het Calvinisme en de Religie. — Het Calvinisme en de Staatkunde. — Het Calvinisme en de Wetenschap. — Het Calvinisme en de kunst. — Het Calvinisme en de Toekomst.
Prijs ingenaaid f 2.50; gebonden f 3.25.

Als gij in uw huis zit.
Meditatiën voor het huiselijk leven
TWEEDE DRUK.
Prijs f 1.25 ingenaaid; f 1.75 gebonden

In de schaduwe des doods.
Meditatiën voor de ziekenkamer.
Prijs f 1.25 ingenaaid; f 1.75 gebonden

Uit het Woord.
Deelen I—VI.
Prijs per deel f 1.75 ingen.; f 2.25 geb.

In Jezus ontslapen.
MEDITATIEN.
Prijs in fraaien stempelband *f* 2.40.

Honig uit den Rotssteen.
Deel I. f 1.50 ingenaaid; f 1.90 gebonden.
„ II. „ 1.75 „ „ 2.25 „

Tractaat van den Sabbath.
HISTORISCHE DOGMATISCHE STUDIE
1890.
Prijs f 1.60 ingenaaid; f 2.10 gebonden.

Gomer voor den Sabbath.
Meditatiën over en voor den Sabbath,
Prijs f 1.25. — Gebonden f 1.75.

De vleeschwording des Woords.
Prijs ingenaaid f 1.90; gebonden f 2.40.

Amsterdam—Pretoria. **HÖVEKER & WORMSER.**

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:
Aan Contributiën:
Door den heer J. van Ginkel te Nijmegen *f* 42; door den heer Ph. de Wolf te Sneek *f* 173.50; door het Locaal comité Rotterdam (afr.) *f* 193.05.
Aan Collecten (voor de Theol. faculteit):
Van de Gereformeerde Kerk te Oosterbeek *f* 20; van idem te de Lier *f* 8.27½; van van idem te Ermelo *f* 14.84; van idem te Nunspeet *f* 9.74; van idem te Hattem *f* 14.94; van idem te Nijkerk *f* 23.45; van idem te Elburg *f* 4; van idem te Delft *f* 33.86½; van idem te Bolsward A *f* 6.28; van idem te Makkum c.a. *f* 11.27; van idem te Oosterend c.a. *f* 9.94; van idem te Pisam c.a. *f* 7.07; van idem te Wommels *f* 17.03; van idem te Bolsward B *f* 8.68; van idem te Gaast c.a. *f* 2.75; van idem te Schettens c.a. *f* 2.91; van idem te Schraard *f* 3.57½; van idem te Wons (met nagift *f* 0.50) *f* 10.50; van idem te Cubaard *f* 4.11½; van idem te Witmarsum *f* 2.80; van idem te Exmorra *f* 4.40½; van idem te Tjerkwerd *f* 2.50; van idem te Pingjum *f* 4.70.
Aan Schenkingen:
Door het Loc. comité te Rotterdam *f* 5.25, *f* 2.50, *f* 1 en *f* 2.50, samen *f* 11.25.
Voor het Jubileumfonds:
Door den heer Ph. de Wolf te Sneek *f* 5; door den heer H. Dane afrekening *f* 1.51.
H. W. VAN MARLE Jr.
Penningmeester.
Amsterdam, Keizersgracht 162.

Boek- en Courantdrukkerij:
DE ROEVER KRÖBER & BAKELS,
Amsterdam.